

VLAAMSE REGERING WIL SOCIALE DIENST EN GEMEENTE SAMENVOEGEN

De nieuwe centrumrechtse regering in Vlaanderen wil de onafhankelijke instanties die het leefloon uitkeren – de OCMW's – onderbrengen bij de gemeente. Dit moet leiden tot meer efficiëntie en kostenbesparing. Een slecht plan, vinden de OCMW's.

TEKST: DORINE VAN KESTEREN, BEELD: SHUTTERSTOCK

Wat is een OCMW?

Nagenoeg iedere gemeente in Vlaanderen heeft haar eigen OCMW. Deze centra bewegen zich op het terrein van de sociale bijstand, ofwel maatschappelijke dienstverlening. De sociale bijstand wordt niet gefinancierd uit bijdragen van werkgevers en werknemers, maar uit de algemene middelen. Doel is een minimuminkomen te garanderen voor alle Vlamingen die om de een of andere reden geen inkomen uit werk of uitkering bij werkloosheid, pensioen of arbeidsongeschiktheid (meer) hebben. Zij maken aanspraak op leefloon, de Nederlandse bijstand.

Een opvallend verschil met de Nederlandse sociale dienst is dat de OCMW's zich niet alleen bezighouden met de betaling van leefloon en de re-integratie van leefloners, maar een veel breder takenpakket hebben. Denk aan maatschappelijk werk, rechtsbijstand, sociale verhuur en de exploitatie van een publiek dienstencentrum dat bijvoorbeeld voorziet in ouderenzorg, thuiszorg en kinderopvang.

In tegenstelling tot de Nederlandse sociale dienst is de Vlaamse equivalent, het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW), geen onderdeel van de gemeente, maar een zelfstandige bestuurlijke entiteit. De centra stammen uit de tijd van Napoleon, die vond dat een onafhankelijk orgaan maatregelen moest nemen om te voorkomen dat bedelaars en zieken op straat zouden belanden. De noodzaak en wenselijkheid van een apart lokaal bestuur staat echter al jaren ter discussie. Voorstanders van een fusie tussen gemeenten en OCMW's schermen met termen als efficiëntie, transparantie en eenheid van lokaal beleid.

HULPVERLENING

Als eerste stap op weg naar integratie is het sinds 2012 verplicht dat de voorzitter van het OCMW deel uitmaakt van het college van schepenen (wethouders) van de gemeente. Dit gaat de nieuwe Vlaamse regering van de liberale Open VLD, het christendemocratische CD&V en het Vlaams-nationalistische N-VA, echter niet ver genoeg. Hun regeerakkoord vermeldt volledige samenvoeging van OCMW en gemeente. De OCMW's zijn hier niet blij mee. "Voor alle duidelijkheid, dat is niet omdat wij tegen efficiëntie zijn. Natuurlijk niet. Ook zijn wij voorstander van samenwerking: er is veel voor te zeggen dat er op beleidsmatig niveau afstemming is tussen gemeente en OCMW. Het sociaal beleid heeft immers niet alleen te maken met uitkeringen, maar ook met werk, wonen, omgeving, cultuur en sport", zegt Piet Van Schuylenbergh, directeur van de afdeling OCMW's van de VVSG, de Vlaamse VNG.

Het probleem schuilt erin dat de specifieke taak van het OCMW – hulpverlening – niet zomaar bij de gemeente valt onder te brengen, aldus Van Schuylenbergh. "OCMW's doen niet louter administratief werk, maar hebben een veel bredere opdracht van begeleiding en opvolging van mensen in moeilijkheden. Het aanvragen van leefloon grijpt veel meer in de persoonlijke levenssfeer van mensen dan het ophalen van een paspoort. Deze hulpverleningsopdracht rechtvaardigt een zelfstandige positie."

ZELF BEPALEN

Maar in Nederland en de rest van Europa functioneert het toch ook, gemeente en sociale dienst samen onder één dak? Volgens Luc Kupers, secretaris van het OCMW in Gent en voorzitter van de VVOS, de Vlaamse zustervereniging van Divosa, ligt dat in België anders omdat gemeenten en OCMW's in de loop der jaren uit elkaar zijn gegroeid. "De bedrijfscultuur is anders: gemeenten zijn administratiever, afstandelijker en bureaucratischer dan OCMW's. Als de plannen van de Vlaamse regering doorgang vinden, dreigen de OCMW's daarin meegezo-gen te worden."

Het volgende bezwaar betreft de uitzonderingspositie die de centrumgemeenten – Antwerpen, Gent en elf andere steden met 50 duizend tot 150 duizend inwoners – krijgen. Zij mogen namelijk zelf bepalen of zij overgaan tot samenvoeging, terwijl dat voor de rest van de gemeenten verplicht is. Het idee hierachter is dat OCMW's in grote steden zulke grote organisaties zijn dat integratie minder voor de hand ligt. Van Schuylenbergh: "Ook

middelgrote gemeenten kennen echter OCMW's met een heel uitgebreide dienstverlening, grote budgetten en veel personeel, dus het is vreemd dat de uitzondering daar niet geldt. Het zou beter zijn als ieder OCMW- en gemeentebestuur zelf kon bepalen of integratie haalbaar is." Kupers sluit zich daarbij aan. "De regering moet vertrouwen tonen in de kwaliteit van het lokaal bestuur. Net als in Wallonië, waar de integratie op vrijwillige basis gebeurt."

AUTONOMIE

De Vlaamse regering streeft naar bestuurlijke én operationele integratie. De pijn zit vooral bij het verlies van operationele autonomie. "De grote politieke keuzes worden nu ook al door de gemeenteraad gemaakt", zegt Kupers. "Het gaat erom dat de OCMW's zelf kunnen blijven beslissen over de uitvoering van het sociaal beleid." Van Schuylenbergh zou graag zien dat de OCMW's de status krijgen van de in Vlaanderen veelvuldig voorkomende autonome gemeentebedrijven. "Denk aan gemeentelijke parkeerbedrijven of bedrijven die het onroerend goed van een gemeente beheren. Vanwege hun specifieke taken hebben die een eigen operationele leiding. Waarom kan dat ook niet voor het OCMW?" Volgens Van Schuylenbergh voorkomt zo'n zelfstandige status ook dat het sociaal beleid ondergesneeuwd raakt door 'algemene' politieke belangen. Hij wordt daarin gesteund door Louis Tobback, icoon van de socialistische partij SP.A en burgemeester van Leuven, die vreest dat straks 'de strijd tegen kindarmoede moet wijken omdat de politieke meerderheid de bouw van een nieuwe

sporthal belangrijker vindt'. Van Schuylenbergh: "Het is en blijft belangrijk dat er een instantie blijft bestaan die beslist over het sociaal beleid zonder daar andere overwegingen bij te betrekken."

LAATSTE WOORD

Het goede nieuws is dat het regeringsvoorstel nog in een rudimentair stadium verkeert. "Zoals altijd in dit land wordt de soep niet zo heet gegeten als zij wordt opgediend. Aan de manier waarop het is opgeschreven, kun je zien dat het laatste woord nog niet gezegd is. We moeten de komende tijd dus bezien of er een mogelijkheid is om de efficiëntie- en bezuinigingsdoelstellingen te behalen, mét behoud van een vorm van operationele autonomie", zegt Van Schuylenbergh.

Kupers is minder optimistisch. Hij denkt dat de Vlaamse regering haar kans schoon ziet om de discussie over de verhouding tussen OCMW en gemeente nu definitief te beslechten. Daarbij spelen ook andere politieke motieven een rol. "In Vlaanderen wordt al geruime tijd gesproken over gemeentelijke herindeling. Wij hebben maar liefst 308 gemeenten met gemiddeld 20 duizend inwoners. Ter vergelijking: in Nederland is het gemiddeld inwonertal 41 duizend en in Denemarken zelfs 56 duizend. De politiek durft echter de fundamentele beslissing tot schaalvergroting niet te nemen. Want als men niet enkel kiest voor ambtelijke efficiëntie, maar ook voor politieke, moet men snijden in het eigen vlees. De integratie van gemeente en OCMW is dus een doekje voor het bloeden." *